

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.3.45>**В. В. Буга**

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2
Донецького державного університету внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0002-0655-5256

Г. С. Буга

доктор юридичних наук, доцент, начальник відділу організації наукової роботи
Донецького державного університету внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0003-3957-7387

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ І ФУНКЦІЙ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

В статті доводиться, що аналіз нормативно-правових актів, а також практичного досвіду діяльності патрульної поліції дозволив визначити ключові напрями її роботи, серед яких забезпечення громадського порядку, попередження правопорушень, а також здійснення оперативного реагування на події, що становлять загрозу безпеці громадян. Патрульна поліція має важливу роль у реалізації політики з охорони прав і свобод громадян, забезпечення стабільності та правопорядку в суспільстві. Разом з тим, вона сприяє розвитку довіри до правоохоронних органів, що є важливим аспектом для забезпечення ефективної співпраці поліції та громадян. Завдяки своїм функціям патрульна поліція не лише реагує на правопорушення, а й активно працює на попередження правопорушень, формуючи безпечне середовище для проживання та розвитку суспільства. Таким чином, діяльність патрульної поліції є важливою складовою правової системи України і потребує подальшого вдосконалення в умовах постійних змін суспільних потреб та викликів сучасності. Також, зазначено, що стаття 2 Закону України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 року № 580-VIII визначає, що завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. Отже, всі ці завдання – є загальними і для патрульної поліції. Однак, Положенням про патрульну службу МВС, яке затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 02.07.2015 № 796 визначено, основні завдання та функції патрульної служби.

Ключові слова: Національна поліція України; патрульна поліція; функції патрульної поліції; завдання патрульної поліції; підрозділи патрульної поліції.

Постановка проблеми. В умовах інтеграції України до європейської спільноти та демократичних реформ актуальною залишається проблема належного забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи. З цією метою держава створює систему органів, які мають забезпечити безпеку особи і держави, створення стану захищеності життєво важливих інтересів суспільства. Одним із таких визначено Національну поліцію України та її підрозділи, у тому числі й патрульну поліцію [1, с. 186].

Місце патрульної поліції в складі Національної поліції України визначається тими завданнями, які стоять перед поліцією загалом і закріплені законодавчо. Відповідно до законодавства України служіння суспільству є стратегічною метою новоствореної української поліції і її структурних підрозділів, у тому числі й патрульної поліції України.

Ця мета деталізується рядом підзаконних нормативних актів до такого рівня, при якому кожна конкретно визначена ціль постає як завдання окремого напрямку діяльності державного органу [2, с. 45].

В юридичній літературі зазначається, що саме завдання та функції характеризують адміністративно-правовий статус юридичної особи публічного права та їх структурних підрозділів, зокрема його цільовий компонент, до якого, відповідно до найбільш поширеного в науці підходу, зараховують принципи, цілі, завдання та функції органу державної влади [3, с. 172; 4, с. 44]. Саме тому, визначення ролі і місця будь-якого органу публічного адміністрування чи його структурного підрозділу не можливе без дослідження цільового компоненту [5, с. 99].

Завдання та функції будь-якого суб'єкта профілактичної діяльності нерозривно пов'язані. Як відзначає В. М. Плішкін функції слід розглядати як діяльність щодо досягнення мети, при цьому вони «впливають із поставлених завдань» [6, с. 72, с. 156].

Стан опрацювання проблематики.

Поняття та зміст основних завдань і функцій патрульної поліції України було предметом наукових досліджень Веселов М. Ю., Дронік Д. С., Пилипів Р. М., Сердюк А. М., Ярмачі Х. П та інших провідних науковців. Однак, низка аспектів поняття та змісту основних завдань і функцій патрульної поліції України, потребують додаткового опрацювання.

Метою дослідження є визначення поняття та змісту основних завдань і функцій патрульної поліції України.

Виклад основного матеріалу. Слід відмітити, що підрозділи патрульної поліції займають особливе місце в системі Національної поліції України, оскільки вони є найбільш наближеними до населення, саме за результатами їх діяльності надається оцінка ефективності всієї поліцейської діяльності і визначається рівень довіри населення до поліції [5, с. 99].

Сердюк А. М. патрульну поліцію визначає, як структурний підрозділ Національної поліції, що забезпечує безперервне та цілодобове виконання правоохоронних завдань і діяльність якої спрямована

на надання поліцейських послуг в сфері охорони прав і свобод громадян від протиправних посягань, забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії і профілактики правопорушень на вулицях, площах, в парках, на транспортних магістралях, портах, аеропортах та інших публічних місцях, а також при проведенні масових заходів, наданні допомоги (у тому числі екстреної медичної і домедичної допомоги) особам, які постраждали від правопорушень, наслідків аварій, катастроф, стихійних лих [2, с. 48].

Пендюра М. М., Старицька О. О., зазначають, що патрульна поліція – підрозділ Національної поліції України, що здійснює цілодобове патрулювання вулиць, а також першим реагує на виклики 102, з метою забезпечення публічного порядку і безпеки, захисту прав громадян, безпеки дорожнього руху, забезпечує публічний порядок і безпеку в разі проведення масових заходів, залучається до ліквідації наслідків аварії, катастрофи, стихійного лиха [7, с. 73].

Стаття 2 Закону України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 року № 580-VIII визначає, що завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [8]. Отже, всі ці завдання – є загальними і для патрульної поліції.

Сутність ж завдань патрульної поліції України визначають як коло тих питань, що спрямовані на досягнення такої основної мети, як підтримання публічної безпеки і порядку, створення стану захищеності в суспільстві, і які окреслили необхідність створення і функціонування патрульної поліції [2, с. 46].

Однак, слід зазначити, що Положенням про патрульну службу МВС, яке затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 02.07.2015 № 796 визначено, основні завдання та функції патрульної служби, а саме, що стосується завдань,

то серед основних із них можна виділити: забезпечення публічного порядку і громадської безпеки; забезпечення безпеки осіб, захисту їх прав, свобод та законних інтересів; створення стану захищеності життєво важливих інтересів суспільства, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, нормальних умов життєдіяльності людини, діяльності підприємств, установ, організацій; запобігання кримінальним, адміністративним правопорушенням; попередження, виявлення та припинення кримінальних та адміністративних правопорушень, випадків насильства у сім'ї, а також виявлення причин і умов, що сприяють їх учиненню; взаємодія із суспільством: реалізація підходу «поліція та громада», що полягає у співпраці та взаємодії із населенням, громадськими організаціями, іншими підрозділами органів внутрішніх справ, органами публічної влади, з метою запобігання правопорушенням, забезпечення безпеки, зниження рівня злочинності, а також установа довірливих відносин між міліцією та населенням; забезпечення безпеки дорожнього руху; організація контролю за дотриманням законів, інших нормативно-правових актів з питань безпеки дорожнього руху [9].

Виходячи із наведеного, слід розуміти, що в умовах воєнного стану діяльність патрульної поліції України набуває нових, особливих аспектів, що пов'язані із підвищеним рівнем загрози громадській і державній безпеці. Патрульна поліція зберігає свої традиційні функції – забезпечення громадського порядку, безпеки дорожнього руху, реагування на правопорушення, але одночасно стикається з додатковими викликами, специфічними для періоду воєнного часу. У період воєнного стану патрульна поліція залучається до виконання завдань, які не є типовими для мирного часу. Зокрема, вона співпрацює з військовими адміністраціями, здійснює охорону критичної інфраструктури, забезпечує евакуацію цивільного населення, допомагає в організації обмежень руху в зоні бойових дій або на стратегічно важливих об'єктах; забезпечення безпеки під час повітряних тривог та обстрілів. Патрульні зобов'язані підтримувати гро-

мадський порядок навіть під час загрози ракетних ударів чи артилерійських обстрілів. Це включає як евакуацію громадян у безпечні зони, так і патрулювання для забезпечення дотримання комендантської години та обмеження пересування у небезпечних районах; збільшення навантаження на особовий склад. У зв'язку з високим рівнем загрози, поліцейські часто працюють в умовах перевантаження, що супроводжується моральним і фізичним виснаженням. Підвищення робочого навантаження та нестабільність умов можуть призвести до підвищеного рівня стресу і втоми; зміна системи реагування. В умовах воєнного стану час реагування на виклики змінюється через блокпости, обмеження на пересування, розширену зону патрулювання та перевірку документів. Усе це вимагає від патрульних поліцейських адаптивності та гнучкості в організації роботи; виконання спеціальних завдань у зоні бойових дій. У деяких випадках патрульна поліція працює в зонах, наближених до лінії фронту. Це вимагає додаткових заходів безпеки, включаючи забезпечення патрулів засобами індивідуального захисту, тактичними приладами та підготовкою для роботи в умовах бойових дій; додаткова робота із цивільним населенням. Поліцейські виконують не лише правоохоронні функції, але й функції соціальної допомоги – організують евакуацію, забезпечують порядок під час роздачі гуманітарної допомоги, підтримують громадян психологічно [10; 11, с. 635].

Як зазначають у своїй роботі Ярмачі Х. П., Пилипів Р. М., Веселов М. Ю., завдання щодо забезпечення безпеки дорожнього руху у Законі України «Про Національну поліцію» безпосередньо не визначено, хоча воно є першочерговим в діяльності патрульної поліції, автори вважають, що ймовірно, що цей напрям діяльності є складовою частиною іншого, більш загального завдання. На їх думку, найближчим за змістом напрямком може бути лише забезпечення публічної безпеки і порядку. Відповідно до ч. 3 ст. 13 Закону «Про Національну поліцію» [12, с. 32].

Що стосується функцій, то у загальному значенні функції (від лат. *functio* –

виконання, здійснення) в управлінському контексті можуть розумітися як конкретні напрямки діяльності, безпосередні дії, що виконуються тим чи іншим елементом системи в її успішному функціонуванні як цілого. В юридичній літературі, зокрема щодо сфери охорони громадського порядку, функції управління визначені як окреслений у законодавчих і інших нормативно-правових актах напрямок діяльності суб'єкта чи групи суб'єктів щодо організації захисту прав і свобод громадян, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки [13, с. 84]. У нашому випадку під функціями розуміються основні напрямки чи види необхідної діяльності Національної поліції (патрульної поліції), визначені об'єктивними потребами громадського життя, які виражають її сутність і соціальне призначення. Інакше кажучи, під поняттям функції патрульної поліції окреслюється та багатогранна роль, яку виконують її підрозділи та кожен її працівник як суб'єкт управління при реалізації визначених завдань і досягненні цілей органів Національної поліції загалом. При цьому, кожній окремій функції повинна бути притаманна своя домінуюча ознака, що визначає її місце в процесі управління патрульною поліцією [2, с. 48].

Функції діяльності патрульної поліції варто розуміти як обумовлені метою основні напрями її діяльності в процесі вирішення завдань, що покладаються на вказані підрозділи. Серед функцій діяльності патрульної поліції можна виділити такі: публічно-сервісна функція, превентивна функція, юрисдикційна функція, функція забезпечення безпеки дорожнього руху, дозвільна функція. Отже, функції патрульної поліції розкриваються через систему напрямів її адміністративної поліцейської діяльності, які характеризують її зовнішньоорганізаційну складову, саме тому їх розуміння має важливе як теоретичне, так і практичне значення [14, с. 64].

Серед основних функцій, які визначені Положенням про патрульну службу МВС, яке затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 02.07.2015 № 796 можна виділити:

1) цілодобове патрулювання території обслуговування з метою забезпечення належної охорони громадського порядку, громадської безпеки та контролю за дотриманням правил дорожнього руху, забезпечення його безпеки. У разі необхідності здійснює регулювання дорожнього руху;

2) перше реагування на повідомлення про правопорушення, надання невідкладної допомоги; своєчасне реагування на повідомлення про вчинення правопорушень, а також з метою надання допомоги громадянам. Надає невідкладну допомогу потерпілим від нещасних випадків, правопорушень, аварій, пожеж та інших надзвичайних ситуацій до прибуття на місце компетентних служб;

3) самостійне виявлення правопорушень: під час патрулювання та в інших випадках, передбачених законодавством, звертає увагу на правопорушення з метою їх запобігання, припинення, документування і притягнення до відповідальності;

4) припинення правопорушень: припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення, застосовуючи для цього передбачені законодавством права і повноваження; у випадках та в спосіб, передбачені законодавством, розглядає справи про адміністративні правопорушення і застосовує заходи адміністративного впливу до правопорушників;

5) затримання правопорушників та доставлення їх до підрозділів органів внутрішніх справ. У випадках, визначених законодавством, здійснює затримання особи та її доставлення, а також застосовує інші заходи забезпечення провадження відповідно до законодавства;

6) охорону місця події. З метою забезпечення подальшого розслідування вживає заходів щодо охорони та збереження місця події в первинному, незміненому стані до прибуття уповноважених осіб, зокрема слідчих оперативних груп;

7) співпрацю з іншими структурними підрозділами органів внутрішніх справ. З метою виявлення, припинення та попередження кримінальних, адміністративних правопорушень, забезпечення комплексного підходу в забезпеченні законності та правопорядку, налагоджує та здійснює співпрацю з іншими структурними підрозділами органів внутрішніх справ;

8) спілкування і співпрацю із суспільством: реалізуючи підхід «міліція та громада», постійно співпрацює з населенням та громадськими організаціями з метою підвищення рівня громадської безпеки, запобігання вчиненню правопорушень та встановлення довірливих відносин між міліцією та населенням;

9) виконання інших повноважень, передбачених нормативно-правовими актами МВС [9].

У випадках та в межах, передбачених нормативно-правовими актами МВС, виконує інші функції, спрямовані на реалізацію своїх завдань [9].

Покладення на патрульну службу обов'язків, що не належать до її компетенції, не допускається, якщо інше не передбачено законодавством [9].

Висновки. Аналіз нормативно-правових актів, а також практичного досвіду діяльності патрульної поліції дозволив визначити ключові напрями її роботи, серед яких забезпечення громадського порядку, попередження правопорушень, а також здійснення оперативного реагування на події, що становлять загрозу безпеці громадян. Патрульна поліція має важливу роль у реалізації політики з охорони прав і свобод громадян, забезпечення стабільності та правопорядку в суспільстві. Разом з тим, вона сприяє розвитку довіри до правоохоронних органів, що є важливим аспектом для забезпечення ефективної співпраці поліції та громадян. Завдяки своїм функціям патрульна поліція не лише реагує на правопорушення, а й активно працює на попередження правопорушень, формуючи безпечне середовище для проживання та розвитку суспільства. Таким чином, діяльність патрульної поліції є важливою складовою правової системи України і потребує подальшого вдосконалення в умовах постійних змін суспільних потреб та викликів сучасності.

Список використаної літератури:

1. Рямов О.О. Забезпечення патрульною поліцією правоохоронної функції держави. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми*. Харків, 2019. С. 186-187. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_05_2019/pdf/91.pdf.
2. Сердюк А.М. Щодо визначення поняття і змісту основних завдань та функцій патрульної поліції України в сучасних умовах: адміністративно-правові аспекти. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. №3. С. 45-49.
3. Бригінець О. О. Адміністративно-правовий статус Державної податкової служби України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Національний університет Державної податкової служби. Ірпінь, 2011. 220 с.
4. Батраченко О.В. Адміністративно-правові засади діяльності національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Сумський державний університет. Суми, 2017. 218 с.
5. Дронік Д.С. Завдання та функції патрульної поліції як структурного підрозділу Національної поліції України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. №3. С. 98-103.
6. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ : підручник. К. : НАВС, 1999. 702 с.
7. Пендюра М.М., Старицька О.О. Поліцейська деонтологія : навч. посіб. Київ: ФОП Маслаков, 2020. 276 с.
8. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
9. Положення про патрульну службу МВС: наказ МВС України від 02.07.2015 р. № 796 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 03.07.2015 р. за № 777/27222. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15>).
10. Гусаров С.М. Сучасний стан побудови організаційної структури Національної поліції України. *Проблеми сучасної поліцейстики : тези доп. наук.-практ. конф. / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків : ХНУВС, 2022. С. 32-37.*
11. Молокова А.Р., Бухтіярова І.Р. Особливості діяльності патрульної поліції в період воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. №6. С. 632-637.
12. Ярмакі Х.П., Пилипів Р.М., Веселов М.Ю. Адміністративно-правове регулювання діяльності патрульної поліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні: монографія. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2019. 240 с.
13. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ: загальна

частина: Підручник. Видання друге / за ред. В.В. Коваленка, Ю.І. Римаренко, В.І. Олефір К.: «Директ Лайн», 2012. 816 с.

14. Дронік Д.С. Напрями адміністративної поліцейської діяльності патрульної поліції. *Правовий часопис Донбасу*. №2 (79). 2022. С. 64-70.

Buha V., Buha H. The concept and content of the main tasks and functions of the patrol police of Ukraine

The article proves that the analysis of regulatory legal acts, as well as practical experience of the patrol police activity allowed to determine the key areas of its work, including ensuring public order, preventing offenses, as well as providing an operational response to events that pose a threat to the safety of citizens. The patrol police has an important role in implementing the policy of protecting the rights and freedoms of citizens, ensuring stability and law and order in society. At the same time, it contributes to the development of trust in law enforcement agencies, which is an important aspect for ensuring effective cooperation between the police and citizens. Due to its functions, the patrol police not only responds to offenses, but also actively works to prevent offenses,

forming a safe environment for living and developing society. Thus, the activities of the patrol police are an important component of the legal system of Ukraine and require further improvement in the conditions of constant changes in social needs and challenges of modernity. It is also noted that Article 2 of the Law of Ukraine "On the National Police" dated July 2, 2015 No. 580-VIII determines that the tasks of the police are to provide police services in the following areas: 1) ensuring public safety and order; 2) protecting human rights and freedoms, as well as the interests of society and the state; 3) combating crime; 4) providing, within the limits specified by law, assistance services to persons who, for personal, economic, social reasons or as a result of emergency situations, require such assistance. Therefore, all these tasks are general for the patrol police. However, the Regulation on the Patrol Service of the Ministry of Internal Affairs, approved by the Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated July 2, 2015 No. 796, defines the main tasks and functions of the patrol service.

Key words: National Police of Ukraine; patrol police; functions of the patrol police; tasks of the patrol police; patrol police units.